

Det här är min önskelista för ett blocköverskridande samarbete

Dagens Nyheter den 3 januari 2019

Nästan fyra månader efter riksdagsvalet har det politiska systemet ännu inte lyckats hantera det läge alla visste skulle uppkomma. Oförmågan att lösa regeringsfrågan försvagar förtroendet för de traditionella politiska partierna. Den står i skarp kontrast till den gängse bilden av Sverige som ett land där rationella aktörer finner pragmatiska lösningar på olika problem.

Det är svårt att förstå valrörelsen 2018. Den verkar – inte minst från allianspartiernas sida – ha förts helt utan tanke på regeringsbildningen. Å ena sidan uteslöts samtal med Sverigedemokraterna. Å andra sidan följde debatten med Socialdemokraterna det vanliga mönstret. Varken allianspartierna eller den rödgröna sidan lade någon grund för samverkan över den traditionella blockgränsen. Därför är svårigheterna att bilda regering inte förvånande.

Jag kan inte bedöma om pågående (?) samtal mellan Socialdemokraterna (samt Miljöpartiet) och Centerpartiet (samt Liberalerna) kan leda fram till en ny regering. Däremot kan jag konstatera att offentligt framförda krav från en sida på att motparten ska kapitulera i centrala frågor (typ ”göra en rejäl högersväng”) ger dåliga förutsättningar för ett hållbart samarbete. En bättre utgångspunkt är att det finns ett antal problem där blocköverskridande samarbete kan innebära bra och långsiktigt stabila lösningar.

Politiska beslut handlar om avvägningar mellan olika mål. En central sådan är mellan effektivitet (hög tillväxt och sysselsättning) och jämn inkomstfördelning. En närliggande avvägning gäller omfattningen av det offentliga åtagandet och marknadslösningar. Avvägningarna måste grundas på både sakliga bedömningar av olika effekter och subjektiva värderingar. Med mina – socialliberala – värderingar finns ett antal områden där kompromisser över blockgränsen skulle kunna ge en önskvärd politik. Det här är min önskelista:

- Demografi. En åldrande befolkning och troliga krav på högre standard kräver mer resurser till vård och omsorg. För en någorlunda jämn fördelning av konsumtionen av dessa välfärdstjänster behövs offentlig finansiering. Den är förmodligen svår att åstadkomma utan att höja skattekvoten, alltså skatternas andel av bnp, något. Samtidigt finns ett stort värde i den valfrihet för brukare som förekomsten av många privata utförare innebär (vilket i sin tur kräver att vinster i välfärden tillåts).
- Försvar. Ett mer hotfullt omvärldsläge, och ett mer oberäkneligt USA, motiverar en snabb och betydande förstärkning av försvaret. En höjning av anslagen från 1 till 2 procent av bnp är rimlig. Det gör det ännu mer troligt att skattekvoten måste öka med 1-2 procentenheter.
- Skattereform. Den högsta marginalskatten på arbetsinkomster på 60 procent har sannolikt stora negativa konsekvenser för det effektiva utbudet av arbete. Värnskatten och avtrappningen av jobbskatteavdraget för höga inkomster kan därför antagligen tas bort utan

några större effekter på skatteintäkterna. Ur effektivitetssynpunkt vore det en fördel om beskattningen kan vridas från arbete mot konsumtion (läs högre moms på livsmedel) och miljöskadliga verksamheter. Av fördelningsskäl kan det vara önskvärt att parallellt höja kapitalinkomstbeskattningen (och samtidigt göra den mer enhetlig). Högre beskattning av fastigheter och bostadsrätter bör ingå i en sådan reform.

- Omställning. Arbetsrätten har stått i fokus i den senaste tidens politiska diskussion. En liberalisering skulle ge effektivitetsvinster, men dessa är förmodligen små. En större fråga är att teknikutvecklingen kommer att leda till att gamla jobb försvinner och helt nya tillkommer. Många kommer att behöva omskolning. Det borde åter aktualisera frågan om ett individuellt kompetenssparande med statliga skattesubventioner för att finansiera vidareutbildning. En sådan reform hade tidigare brett politiskt stöd men realiserades aldrig.
- Bostadspolitik. Hyresregleringen håller tillbaka byggandet och innebär att det existerande hyresbeståndet utnyttjas ineffektivt. Regleringen bör avvecklas, men gradvis och varsamt. Det krävs tak för hur snabbt hyreshöjningar får ske, en engångsskatt som minskar de vinster hyresvärdarna kommer att göra, höjda bostadsbidrag till utsatta grupper och någon typ av "social housing" som utformas i syfte att motverka bostadssegregation.
- Integration. Nuvarande insatser är otillräckliga för att integrera lågutbildade, särskilt lågutbildade utrikes födda, på arbetsmarknaden. Det behövs också nya typer av enkla jobb som förutsätter lägre löner än dagens. Staten kan underlätta för parterna att förhandla fram sådana jobb genom att erbjuda innehavarna skattefria bidrag och generösa utbildningsstöd för att komma vidare till mer kvalificerad sysselsättning.

Min nyårsönskan är en blocköverskridande samverkan enligt linjerna ovan. Men flera av förslagen tar tid att genomföra och kräver ett omfattande förberedelsearbete. De lämpar sig dåligt för smart förhandlingsspel i en regeringskris. I stället behövs en gemensam politisk vision i politikens mittfåra. Det är hög tid att utveckla en sådan.

Lars Calmfors